

Яковишина Тетяна Федорівна,

*докторка технічних наук, завідувачка кафедри екології та охорони навколишнього середовища Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

Ткач Наталія Олексіївна,

*кандидатка технічних наук, доцентка кафедри екології та охорони навколишнього середовища Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

**ЗАЛУЧЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ
ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
ДО ТЕМАТИКИ ПРОФІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 101 «ЕКОЛОГІЯ»**

Через бойові дії на території України руйнуються як природні, так і урбанізовані екосистеми, виникає ціла низка проблем, пов'язаних з інгредієнтним, параметричним та стадіально-деструктивним забрудненням довкілля, котре здебільшого має комплексний характер, та своєю чергою призводить до виникнення осередків екологічної небезпеки. Особливої уваги потребують урбоекосистеми, де селищна зона з високою щільністю населення межує з промисловими підприємствами, які є техногенно небезпечними об'єктами. Освітньо-професійна та освітньо-наукова програми спеціальності 101 «Екологія» (для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів відповідно), розроблені співробітниками кафедри екології та охорони навколишнього середовища ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», спираються на стандарти вищої освіти [1–2] та, ураховуючи специфіку вишу, фокусується на формуванні в майбутнього фахівця-еколога здатності динамічно поєднувати знання, уміння, комунікативні навички та спроможності з автономною діяльністю та відповідальністю під час виконання завдань та вирішення проблемних питань техногенно навантажених урбоекосистем, основних принципів управління природоохоронними діями, забезпеченням екологічної безпеки та впровадження інноваційних технологій у професійну діяльність. Постановка зазначених актуальних проблем екологічної безпеки життєдіяльності людини, які раніше мали інші характеристики та масштаби або взагалі були відсутні, потребують залучення питань відновлення екологічної безпеки техногенно навантажених урбоекосистем, що постраждали внаслідок бойових дій.

Мета роботи полягала в пошуку можливостей переорієнтації окремих дисциплін, які викладаються в межах освітніх програм спеціальності 101

«Екологія» першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів, на нагальні потреби сьогодення, пов'язані з підготовкою фахівців-екологів, здатних швидко і якісно вирішувати проблеми підвищення екологічної безпеки урбанізованих територій, постраждалих внаслідок військової діяльності, що має велике науково-практичне значення для відновлення народного господарства України.

Під час дослідження було проаналізовано контенти нормативних та варіативних дисциплін, які викладаються на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища, щодо можливості залучення питань екологічного спрямування, пов'язаних з впливом військової діяльності на довкілля, його мінімізацією, усуненням та відновленням абіотичних і біотичних складників довкілля. Здавалося до нормативних екологічних дисципліни, які є класичними, загальноприйнятими, з чіткими вимогами щодо програмних результатів навчання, досить важко залучити нові теми, проте наука динамічно розвивається і має відповідати на виклики сьогодення. Так, наприкінці ХХ ст. під час підготовки перших екологів у процесі викладання нормативної дисципліни «Ґрунтознавство» надавалася лише характеристика основних ґрунтів світу, утім, сьогодні цю тему значно розширено і, крім класифікації ґрунтів у нативному стані, майбутні фахівці вивчають також різноманітні ґрунтові утворення (техноземи, урбаноземи різних типів тощо), які є наслідком втручання господарської діяльності в природні екосистеми. Щодо дисципліни «Ґрунтознавство» вважаємо доцільним залучити питання порушення ґрунтів унаслідок впливу важкої техніки, артилерійських обстрілів, забруднення паливно-мастильними речовинами, акцентуючи увагу на ґрунтах, які до проведення бойових дій зазнали значного техногенного навантаження, приміром урбаноземах та техноземах.

Переорієнтація контенту варіативних дисциплін є дещо простішою, приміром, у дисципліні «Оцінка техногенного навантаження». Таку оцінку здійснюють, обраховуючи різноманітні інтегральні показники стану як окремих абіотичних складових, так і довкілля в цілому, тому в дисципліні на наступний рік передбачено опанування не лише стандартними положеннями, принципами і нормативними вимогами, прийнятими в Україні та ЄС, а й зацентровано увагу на процедурі оцінки з врахуванням впливу військової діяльності на екосистеми. Інноваційним кроком також було долучення дисципліни «Військова екологія» до освітньо-професійної та освітньо-наукової програм спеціальності 101 «Екологія» ще в 2016 р., предметом вивчення якої є вплив військової діяльності і військових об'єктів на біосферу, популяцію людства, природний, техногенний і соціальний складник довкілля у воєнні, повоєнні та мирні часи з метою формування у студентів світогляду, спрямованого на вирішення, попередження виникнення й усунення наслідків екологічних проблем, пов'язаних з військовими об'єктами. Уважаємо за доцільне долучити до освітніх програм інших спеціальностей низку питань, які розглядаються в межах дисципліни «Військова екологія», адже це дасть змогу майбутнім фахівцям-інженерам,

механікам, архітекторам, економістам успішно виконувати, зважаючи на екологічні вимоги, свої професійні завдання щодо відновлення народного господарства України, порушеного внаслідок військової діяльності.

Підсумовуючи, зазначимо, що підготовка фахівців будь-якого профілю має відповідати потребам часу і вирішувати нагальні виклики сьогодення. Межі освітніх програм спеціальності 101 «Екологія» з урахуванням їх фокусу уможливають внесення змін в освітні компоненти щодо забезпечення екологічної безпеки урбанізованих територій, постраждалих унаслідок військової діяльності.

Література

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 жовтня 2018 р. № 1066 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 жовтня 2018 р. № 1076 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.